

ارزیابی و تحلیل محتوای کتب زبان انگلیسی دوره راهنمایی
تحصیلی با استفاده از فرمول خوانایی Fog
و نظرخواهی از دبیران مجرب

دکتر داوود حسینی نسب^۱

دکتر فرهنگ فرخی^۲

ژیلا مرسلی^۳

چکیده:

هدف از تحقیق حاضر ارزیابی و تحلیل محتوای کتب درسی زبان انگلیسی دوره راهنمایی تحصیلی بر اساس فرمول خوانایی Fog و نظرخواهی از دبیران مجرب بود. روش این تحقیق توصیفی و از نوع ارزشیابی و تحلیل محتوا می باشد. جامعه آماری این تحقیق شامل دو بخش بود: بخش اول، کتب درسی زبان انگلیسی دوره راهنمایی و بخش دوم شامل، ۲۸۸ نفر از دبیران زبان انگلیسی شاغل در نواحی پنجگانه آموزش و پرورش شهر تبریز بود. هر سه کتاب دوره راهنمایی و ۱۶۵ نفر از دبیران زبان بعنوان نمونه آماری این تحقیق انتخاب شدند. برای انتخاب نمونه آماری از بین جامعه مورد مطالعه از جدول مورگان استفاده شد. داده ها از طریق پرسشنامه نظرخواهی از دبیران جمع آوری و با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در تحلیل داده ها از آزمون های آماری T و F استفاده شد.

۱- استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

۲- استادیار دانشگاه تبریز

۳- کارشناس ارشد رشته برنامه ریزی درسی، کارشناس زبان انگلیسی (دبیر آموزش و پرورش ناحیه

یک تبریز)

یافته های این تحقیق نشان داد که از نظر دبیران، نقاط قوت و ضعف کتابها در بخشهای مختلف به قرار زیر است، نقاط قوت عبارتند از: جذاب و خوانا بودن تایپ کتابها، توضیح خوب قواعد دستوری، سازماندهی مطالب از آسان به مشکل، وضوح آموزشها و دستورالعملها، مطابقت مطالب کتب با سن فراگیران و در دسترس بودن کتابها برای دانش آموزان و دبیران. نقاط ضعف عبارتند از: عدم جذابیت جلد کتابها، عدم توضیح و تمرین واژگان و تلفظ کلمات، استفاده کم از زبان اصلی، عدم توجه به دانش زمینه ای فراگیران، عدم مطابقت مطالب کتابها با زندگی واقعی و نیازهای دانش آموزان و عدم وجود نوار کاست.

در ارزیابی کتب درسی زبان انگلیسی بین دیدگاه دبیران از نظر سابقه تدریس، مدرک تحصیلی و جنسیت تفاوت معنادار وجود داشت؛ اما از نظر ناحیه محل خدمت تفاوت معناداری وجود نداشت. برای محاسبه ضریب دشواری درک مطالب از فرمول خوانایی Fog استفاده شد. نتایج حاصله نشان داد که درجه دشواری متون و درک مطالب کتب درسی زبان دوره راهنمایی پائین تر از حد مطلوب می باشند. به عبارت دیگر، متون و درک مطالب خیلی ساده و آسان می باشند. نهایتاً، نتایج حاصل از ارزیابی محتوای کتب درسی زبان انگلیسی، پایین بود.

واژه های کلیدی: کتب درسی، زبان انگلیسی، محتوا، نیازها و علائق.

مقدمه:

در سالهای اخیر بیشتر علمای آموزش و پرورش و گروههای مختلف جامعه از نظام آموزش و پرورش بویژه برنامه های درسی و آموزشی به شدت انتقاد کرده، گفته اند که برنامه های درسی و آموزش، مناسب با زندگی و نیازهای کودکان و جوانان و جامعه تهیه و تنظیم نشده اند. عدم همبستگی محتوا و برنامه های آموزشی با رغبتها، تواناییها و نیازهای یادگیرندگان و سایر عوامل موجب افزایش نگران کننده افت تحصیلی شده است که اثربخشی برنامه ها به هیچ وجه با هزینه ها و نیروی انسانی صرف شده قابل توجیه نیستند. بنابراین پیشنهاد می کنند که برنامه های درسی و محتوای آنها یک بار دیگر باید بدقت مورد بررسی قرار گیرد

تا آن قسمتهایی که نا مربوط و نا مناسب می باشند، مشخص شوند و به جای آنها مواد و مطالب نو جایگزین شوند. این انتقادات موجب شده اند که محتوای بیشتر دروس در کلاسهای ابتدایی و بالاتر تغییر و یا بهبود نسبی پیدا کنند (تقی پورظهیر، ۱۳۸۵).

کتاب درسی امروز نمی تواند صرفاً اطلاعات را در اختیار فراگیران قرار دهد زیرا پر کردن ذهن از اطلاعات کمکی به شهروندان امروز در برخورد با مسائل جدید زندگی نمی نماید. از آنجا که امروزه دانش خیلی سریع رشد می کند و دانش موجود منسوخ می شود احاطه به دانش مفید و ضروری برای افراد امکان پذیر نیست. دانش آموزان باید روش کاوشگری را بیاموزند و صلاحیت مواجه با مسائل زندگی را داشته باشند. این رسالت عظیم تربیتی به مقدار زیادی از طریق کتابهای درسی انجام می گیرد (ملکی، ۱۳۸۵).

آموزش زبان انگلیسی اجزاء خیلی مهمی دارد؛ اما مهمترین جزء اکثر برنامه ها و کلاسهای یادگیری زبان انگلیسی بعنوان زبان دوم یا زبان بیگانه^۱، کتابها و مواد آموزشی هستند که غالباً توسط مدرسان زبان مورد استفاده قرار می گیرند. اهمیت کتاب درسی غیرقابل انکار است؛ چرا که نقش اصلی را در آموزش کلاسی و یادگیری دارد. بنا به گفته هاچین سون و تورز^۳ (۱۹۹۴). کتاب درسی یک ماده درسی جهانی است. بدون کتاب درسی مرتبط با موضوع تدریس، هیچ محیط یاددهی - یادگیری کامل نیست. نظریه پرداز دیگری بنام شلدون^۴ (۱۹۸۸)، اظهار می دارد که کتابهای درسی نه تنها قلب هر برنامه آموزش زبان انگلیسی^۵ را تشکیل می دهد؛ بلکه کاربرد آنها در محیط کلاسی دارای مزایایی هم هست (هم برای

1. ESL, English as a Second Language
2. EFL, English as a Foreign Language
3. Hutchinson & Torre
4. Sheldon
5. ELT/English Language Teaching

معلمان و هم برای دانش آموزان). از نظر هی کرافت^۱ (۱۹۹۸)، مزایای استفاده از کتاب درسی به قرار زیر است: اولاً اینکه، کتاب درسی از نظر روانی به دانش آموز کمک می کند؛ چرا که دانش آموز از طریق این کتابها می تواند پیشرفت تحصیلی خود را اندازه گیری کند. ثانیاً، شلدون معتقد است که از نظر دانش آموزان مطالب ارائه شده در کتابهای درسی که به صورت مکتوب می باشند، معتبرتر از مطالبی هستند که توسط معلم در کلاس درس ارائه می شود. مزیت سوم را اونیل^۲ (۱۹۸۲)، مطرح کرده است و آن این است که کتابهای درسی در توجه به نیازهای دانش آموزان حساس هستند. اگرچه در بعضی مواقع به نحو احسن طراحی نمی شوند، ولی با توجه به وقت و هزینه صرف شده در تهیه و تدوین کتابها، آنها باید متناسب با نیازهای دانش آموزان باشند. مزیت چهارم استفاده از کتابهای درسی در آموزش این است که با وجود اینکه در تهیه و تدوین کتابها هزینه های زیادی صرف می شود ولی کتابها گران قیمت نیستند و همچنین با استفاده از کتابهای درسی راحت تر می توان دانش آموزان را آماده فراگیری نمود. از طرف دیگر ممکن است مطالبی که توسط معلم ارائه می شود از نظر هزینه، مدت زمان آموزش و از نظر کیفیت مناسب نباشد. در صورت استفاده از مطالب و مواد چاپی بار معلم کم می شود و آنها فرصت کافی خواهند داشت تا به امور با ارزش دیگر بپردازند. به عقیده کانینگزورث^۳ (۱۹۹۵)، کتب درسی بهترین و موثرترین منبع برای یادگیری خود راهبر هستند؛ علاوه بر آن، کتابها بعنوان منبعی قابل رجوع برای دانش آموزان بشمار می آیند و منعکس کننده اهداف از پیش تعیین شده یادگیری هستند و به معلم کم تجربه کمک می کنند تا از حصول اهداف آموزشی مطلع باشند.

-
1. Haycroft
  2. O Neil
  3. Cunnings worth

با وجود اینکه اکثر صاحب نظران فوق الذکر منافع گسترده و عظیم کاربرد کتابهای درسی انگلیسی^۱ را بیان می کنند، بعضی از محققان با این عقیده موافق نیستند و برخی استثناها را مطرح می کنند بعنوان نمونه، آل رایت^۲ (۱۹۸۲)، اظهار می دارد که کتابهای درسی غیر قابل انعطاف هستند و عموماً منعکس کننده تعصبات و ترجیحات نویسنده قرار می گیرند؛ این تعصبات در مورد مسائل آموزشی، مسائل روحی و روانی و همچنین مسائل زبانی است. علاوه بر این، اصول آموزشی مطرح شده در کتابهای درسی ممکن است پیچیده، متضاد یا حتی به روز نباشند و یا احتمال دارد کتابها متناسب با نیازها و انتظارات دانش آموزان تهیه نشده باشند.

به هر حال هیچ کس نمی تواند منکر این واقعیت باشد که کتابهای درسی هنوز هم شهرت خود را حفظ کرده اند. اما قابل ذکر است که بدانیم از سالهای ۱۹۷۰ جنبش دانش آموز محوری در آموزش زبان مطرح شد و کتابهای درسی بعنوان منابعی برای رسیدن به اهدافی معرفی شدند که در برگیرنده نیازهای فراگیران بودند. کتابهای درسی با این همه مزیتهایی که دارند، لازم است هر چند وقت یک بار مورد تجزیه و تحلیل قرار بگیرند، اما باید دانست که به چه منظوری محقق دست به تحلیل محتوای کتابها می زند. در اثر تحلیل محتوای کتابهای درسی می توان مطمئن شد که آیا آنها به نیازهای دانش آموزان توجه کرده اند یا نه؟ (کانینگورث^۳، ۱۹۹۵) شلدون^۴ (۱۹۸۸)، چند تا دلیل برای ارزشیابی کتابهای درسی بیان کرده است. او می گوید انتخاب یک نوع کتاب درسی آموزش زبان انگلیسی^۵، نشانگر اهمیت دادن به آن کتاب است. علاوه بر این، تحلیل محتوای

1. ESL/EFL
2. Allwright
3. Cunningsworth
4. Sheldon
5. ELT

کتابهای درسی به معلمان کمک می کند تا نقاط قوت و ضعف کتابهای مورد استفاده خود را تشخیص دهند. دلیل دیگر ارزیابی کتابهای درسی این است که اینکار باعث بهبود و پیشرفت حرفه معلمی می شود. نهایتاً اینکه، برای ارزشیابی از کتابهای درسی باید ملاکی وجود داشته باشد که بتوان از طریق آن مسائل فرهنگی حاکم بر کتابها و همچنین ترجیحات جنسی موجود در کتابها را تشخیص داد. علاوه بر آن تا اندازه ای هم بتوان مقوله های زبانی، موضوعات، محتوا و سرفصلهای کتابها را مورد بررسی قرار داد و پی برد که آیا آنها با زمینه علمی دانش آموزان، با نیازها، علائق و شخیصت آنها سازگاری دارند (شلدون، ۱۹۸۸ و براون، ۱۹۹۵)؟

تهیه و تدوین یک کتاب درسی انگلیسی که در سطح ملی و محلی مورد استفاده قرار بگیرد کار آسانی نیست. عوامل زیادی در طراحی کتب درسی زبان انگلیسی دخیل هستند. اتخاذ تصمیم در مورد محتوای کتب درسی زبان باید بگونه ای باشد که هم مطالب درسی بر اساس نظریه های زبان شناختی و روانشناختی استوار باشد و هم مقبول دیران زبان و زبان آموزان باشد. در غیراینصورت کتاب درسی با عدم موفقیت روبرو خواهد شد. از نگاه و دیدگاه معلمان و کارشناسان، محتوای کتابهای زبان انگلیسی باعث مسئولیت پذیری و مشارکت دانش آموزان در حد مطلوبی در فعالیتهای یادگیری نمی شود. محتوای کتابهای درسی دوره راهنمایی در ارائه مطالب، مثالها و تصاویر در حد مطلوبی دارای تنوع نیست. در این دوره کتابها باید طوری طراحی و تنظیم شوند که در دانش آموزان توانایی لازم برای نوشتن پاسخ به تمرینهای کتاب، نوشتن خلاصه متون درسی، نگارش جملات ساده با املا صحیح و رعایت نکات تکنیکی نوشتاری اعم از علامت گذاری، کاربرد حروف بزرگ و رسم الخط صحیح را ایجاد شود (مهدی زاده، ۱۳۸۴). اما بعضی وقتها در ارائه مطالب در کتابهای درسی

زبان انگلیسی خوب عمل نمی شود و مطالب ارائه شده حالت مصنوعی دارند؛ بیشتر مکالمه های موجود در کتابها، حالت غیر طبیعی و مصنوعی دارند و برای یادگیریهای مشارکتی مناسب نیستند. آنها دانش آموزان را با تلفظ ها، ساختارهای زبانی، گرامر، اصطلاحات، قوانین، لغات، مکالمات و اموری آشنا می کنند که در زندگی و در دنیای واقعی به این شکل کاربرد ندارند (کنکارت^۱، ۱۹۸۹؛ باردوی^۲ و هارلینگ^۳، ۱۹۹۱؛ یول^۴ و همکاران، ۱۹۹۲). برای پی بردن به میزان موفقیت کتب درسی زبان دوره راهنمایی و پی بردن به اینکه تا چه حد این کتابها از نظر دبیران زبان مفید هستند تحقیق حاضر انجام گرفت. امید است نتایج و یافته های این تحقیق مورد استفاده طراحان کتب درسی زبان انگلیسی قرار بگیرد تا شاهد موفقیتهای بیشتری در امر آموزش و یادگیری زبان انگلیسی و در سایه آن شاهد پیشرفتهای علمی فراوان در سطح بین المللی باشیم.

پیشینه تحقیق:

مقاله ای تحت عنوان "ارزشیابی کتابهای زبان دوره متوسطه برای آموزش زبان خارجی در ایران: ارزشیابی بر اساس فهرست تطبیقی" توسط احمدی دارانی^۵ (۱۳۸۱) منتشر شد. خلاصه ای از نتایج این مطالعه شامل: - باید در بخش پیشگفتار هر کتاب درسی اهداف آن کتاب توسط مولف نوشته شود؛ اما در کتابهای دوره متوسطه به این امر پرداخته نشده است. - به علائق دانش آموزان و تفاوتهای فردی کمتر توجه شده است. - زمان اختصاص یافته برای تدریس و یادگیری این کتابها کافی نیست. - کتاب راهنمای معلم تهیه و تدوین نشده است. - از زبان اصل استفاده شده است؛ اما مکالمات موجود در کتابها نشانگر شرایط واقعی نیستند (حالت

1. Cathcart
2. Bardovi
3. Harling et al
4. Yule et al
5. Ahmadi Darani

تصنعی دارند). - به فرهنگ مردم انگلیسی زبان اشاره ای نشده است. - تمرینات موجود در کتابها بخوبی سازمان یافته اند. - درک مطالب موجود در کتابها جذاب نیستند و برای نوجوانان خسته کننده اند. - لغات آموخته شده در یک درس در دروس بعدی تکرار نشده اند. - کتابها از نظر تایپ، پرینت، جلد، کیفیت صفحات مناسب و رضایت بخش هستند.

مقاله ای تحت عنوان "ارزیابی کتب زبان انگلیسی دوره متوسطه در کشور ایران" توسط جهانگرد^۱ (۲۰۰۳) ارائه شد. انگلیسی دوره متوسطه همراه با کتاب زبان انگلیسی دوره پیش دانشگاهی مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج این مطالعه نشان داد که کتاب دوره پیش دانشگاهی در جهت کمک به فراگیران در توسعه و رشد استراتژیهای یادگیری از کیفیت مطلوبی برخوردار بود. اما کتب سالهای اول، دوم و سوم متوسطه نیاز به بازبینی و تجدید نظر داشت.

مقاله ای تحت "ارزشیابی کتابهای ۱ و ۲ زبان انگلیسی پیش دانشگاهی" توسط کریمی^۲ (۲۰۰۴) منتشر شد. نتایج بدست آمده در هر مرحله از ارزشیابی شامل:

- متون درسها جذاب، فعالیتهای موجود در کتابها از جمله تمرینها مفید هستند.
- تمام مطالب درسی بر اساس تجارب فراگیران تهیه شده اند.
- نوار کاست و فیلم آموزشی موجود است؛ اما اسلاید، فیلم اسکرپیت، تصاویر بزرگ یا فلش کارتها موجود نیستند.
- ناشر، کتاب راهنمای معلم رانیز تهیه کرده است و در آن استراتژیهای تدریس خواندن و درک مطلب^۳، ساختارهای دستوری و واژگان ارائه شده است.
- به فرهنگ مردم انگلیسی زبان اشاره ای نشده است.
- درک مطلبها جذاب هستند.

1. Jahangard
2. Karimi
3. reading

- تلفظهای ارائه شده در کتابهای پیش دانشگاهی بطور سیستماتیک و رضایت بخش نیستند.
- به علائق دانش آموزان توجه شده است.
- تعداد تصاویر خیلی کم و تصاویر موجود رنگی و جذاب نیستند. - نحوه چاپ، تایپ، جلد کتاب و کیفیت کاغذ رضایت بخش است.
- تحقیقی تحت عنوان " بررسی مسائل و مشکلات آموزش زبان انگلیسی در دوره متوسطه " توسط احمدپور (۱۳۸۳) ارائه شد. در این بررسی او نارساییهای موجود در کتابهای زبان انگلیسی مقطع متوسطه را به قرار زیر اعلام کرد:
- استفاده از متون غیر جذاب، خسته کننده، قدیمی و غیر منسجم در کتاب انگلیسی.
- نادرست و نامناسب بودن و عدم جذابیت بعضی تصاویر کتابهای زبان انگلیسی.
- عدم پیوستگی و ارتباط صحیح بین درسها و متون کتابهای پایه های بعدی.
- عدم توجه به نیازهای امروزی دانش آموزان در متون کتابها.
- عدم هماهنگی حجم مطالب کتابهای درسی با ساعت اختصاص یافته برای آنها.
- عدم جذابیت مطالب دستوری و کمبود فعالیتهای متنوع.
- دارا بودن سوالات غیر استاندارد.
- عدم رعایت سلسله مراتب دستوری
- شفاف نبودن هدفهای کلی کتابها.
- تحقیقی تحت عنوان " ارزیابی محتوای کتابهای زبان انگلیسی دوره راهنمایی و ارائه چهار چوب علمی بهینه جهت اصلاح و تدوین کتابها " توسط مهدی زاده (۱۳۸۴) انجام گرفت. عمده ترین یافته این تحقیق این بود که، از دیدگاه معلمان و کارشناسان، محتوای کتابهای زبان انگلیسی دوره راهنمایی از لحاظ رشد و

تقویت مهارت‌های یادگیری (شنیداری، گفتاری، نوشتاری و مهارت خواندن) و همچنین اصول روش تدریس ارتباطی، در حد مطلوب انتخاب و تنظیم نشده است.

روش تحقیق

روش تحقیق مورد استفاده در این تحقیق، توصیفی و از نوع ارزشیابی و تحلیل محتوا بود. تحلیل محتوا رویه‌ای است که خصوصیات و ویژگی‌های پیام‌های آموزشی بخصوص مواد چاپی و پیامدهای ناشی از آن را با اهدافی مشخص مورد بررسی قرار می‌دهد (حسینی نسب، ۱۳۷۷). تحلیل محتوا یک روش پژوهش منظم برای توصیف عینی و کمی محتوای کتابها و متون برنامه درسی و یا مقایسه پیامها و ساختار محتوا با اهداف برنامه درسی است (پارمحمدیان، ۱۳۷۷).

روش جمع آوری داده‌ها

کلیه کتابهای درسی زبان انگلیسی که در سال تحصیلی (۸۸-۸۷) در مدارس بصورت رسمی تدریس می‌شوند، جداگانه و با استفاده از ملاکهای مورد تایید صاحب نظران و با کمک اساتید محترم راهنما و مشاور مورد تحلیل و بررسی قرار گرفتند. پرسشنامه نظرخواهی از معلمان بعد از اخذ معرفی از دانشگاه آزاد اسلامی تبریز و کسب مجوز از سازمان آموزش و پرورش استان آذربایجان شرقی، با همکاری سرگروه‌های زبان انگلیسی هر پنج ناحیه آموزش و پرورش شهر تبریز در اختیار دبیران زبان انگلیسی دوره راهنمایی قرار داده شدند. از سرگروهها تقاضا شد که پس از یک هفته پرسشنامه‌ها را به محقق برگشت دهند.

روش تحلیل داده‌ها

به دلیل اینکه روش تحقیق از نوع توصیفی بود، از آمار توصیفی برای تحلیل داده‌ها استفاده شد و در مورد فرضیه‌ها از تحلیل واریانس یک سویه (ANOVA) و آزمون T استفاده شد.

جامعه آماری

جامعه آماری این تحقیق شامل دو بخش بود:

- الف) کلیه کتابهای زبان انگلیسی دوره راهنمایی که در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ در کلیه مدارس کشور تدریس می شدند.
- ب) جامعه آماری این تحقیق شامل ۲۸۸ نفر از دبیران زبان انگلیسی مقطع راهنمایی بود که حداقل ۱۲ ساعت و یابیشتر در هر هفته تدریس داشتند.

نمونه آماری

- الف) هر سه کتاب زبان انگلیسی که در مقطع راهنمایی در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ تدریس می شدند به عنوان نمونه آماری این تحقیق انتخاب شدند.
- ب) ۱۶۵ نفر از دبیران با استفاده از جدول مورگان بعنوان نمونه آماری این تحقیق انتخاب شدند. نمونه های انتخابی از طریق روش نمونه گیری چند مرحله ای انتخاب شدند.

ابزار اندازه گیری:

ابزاری که در این تحقیق بکار برده شد از دو قسمت تشکیل شده بود:

- ۱) پرسشنامه نظرسنجی از دبیران مجرب زبان انگلیسی در مورد ارزیابی محتوای کتابهای زبان انگلیسی دوره راهنمایی. این پرسشنامه برگرفته از ملاک ارزیابی کتابهای زبان انگلیسی است که توسط اور^۱ (۱۹۹۶) طراحی شده است. هدف آن بررسی کیفیت کتب درسی زبان انگلیسی و بررسی تناسب مفاهیم، مطالب، تصاویر و... با علائق و تواناییهای دانش آموزان می باشد. ملاک معرفی شده توسط او حاوی ۲۰ مورد است؛ ولی معتقد است که هر محقق و معلمی می تواند بسته به نوع کتاب و یا شرایط، مواردی را به آن اضافه نماید. پنج مورد آخر در پرسشنامه توسط محقق به ملاکهای قبلی اضافه شده است. این موارد شامل:

1. Ur s Criteria

تناسب حجم کتب درسی زبان با زمان اختصاص یافته، مطابقت مطالب کتاب درسی زبان با سن فراگیران، رعایت تعادل در تصاویر مربوط به جنسیت در کتابها، ارتباط داشتن مطالب کتب درسی زبان با زندگی واقعی دانش آموزان و جذاب و مفید بودن درک مطالب بود. مجموعاً ۲۵ سوال در مورد کیفیت کتب درسی و ۵ سوال اول در مورد ویژگیهای فردی دبیران از جمله؛ جنسیت، مدرک تحصیلی، رشته تحصیلی، سابقه تدریس و پایه تدریس بود. در کل پرسشنامه حاوی ۳۰ سوال بود. در قسمت پایانی پرسشنامه، یک سوال باز داده شده بود تا دبیران پیشنهادها و نظرات خود را در باره کتب درسی زبان ذکر نمایند. برای محاسبه پایایی پرسشنامه از آزمون ضریب پایایی آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب پایایی آلفای کرونباخ برابر ۰/۹۰۰۷ بدست آمد و روایی صوری و محتوایی پرسشنامه با کمک اساتید راهنما و مشاور و همچنین ۲۰ نفر از دبیران مجرب مورد تایید قرار گرفت.

۲) فرمول خوانایی "Fog" برای محاسبه ضریب دشواری متون و درک مطالب موجود در کتابها بکار برده شد. با استفاده از این فرمول می توان به مناسب بودن متون انگلیسی با سطح توانایی دانش آموزان پی برد. فرمول "Fog" روشی برای تجزیه و تحلیل مطالب نوشتاری است و هدف آن سنجش میزان قابلیت یک متن برای خواندن و فهمیدن است. برای محاسبه فرمول "Fog" گام هایی وجود دارد. برای استفاده از این فرمول و انجام گام های آن، متن انتخابی حد اقل باید ۱۰۰ (صد) کلمه داشته باشد. برای افراد عادی که از نظر تحصیلات در حد معمولی هستند و همچنین برای زبان آموزان مبتدی، معمولاً شاخص خوانایی از ۶ تا ۹ و گاهی اوقات پایین تر است. بدین معنی که درجه دشواری متن برای این افراد نباید بیشتر از ۹ و کمتر از ۶ باشد؛ اما در بعضی شرایط این عدد می تواند به زیر عدد ۶ نیز تنزل یابد. برای دانش آموزان دبیرستانی و بالاتر، این شاخص از ۸ تا ۱۴ است. منظور این است که درجه دشواری متن خواندنی برای این گروه از زبان آموزان نباید کمتر از ۸ و بیشتر از ۱۴ باشد. اما برای افرادی که تحصیلات عالی دارند، این

شاخص از ۱۲ تا ۱۷ و یا بیشتر می باشد؛ یعنی درجه دشواری متن خواندی برای دانشجویان تحصیلات عالی نباید پایین تر از ۱۲ و بالاتر از ۱۷ باشد. به غیر از بعضی نوشته ها (مثل: قوانین، گزارشهای پزشکی، تکنیکی و...) شاخص "Fog" نباید بالاتر از ۱۷ باشد (گانینگ فاگ، ۱۹۹۵). ایده آل ترین سطح شاخص "Fog" برای افراد عادی و زبان آموزان مبتدی عدد ۷ و یا ۸ است. فرمول "Fog" دارای گامهای زیر است:

گام اول: شمارش تعداد لغات موجود در متن.
 گام دوم: شمارش تعداد جملات موجود در متن.
 گام سوم: شمارش لغات پیچیده و بزرگ (سه سیلابی و یا بیشتر).
 گام چهارم: تقسیم تعداد لغات بر تعداد جملات.
 گام پنجم: تقسیم تعداد لغات پیچیده بر تعداد لغات و ضرب عدد بدست آمده در عدد ۱۰۰.

گام ششم: جمع نتایج گام چهارم و پنجم.
 گام هفتم: ضرب عدد بدست آمده از گام ششم در عدد ۰/۴
 عدد بدست آمده نشانگر درجه سختی یک متن است (گانینگ فاگ، ۱۹۵۲)
 [(لغات / لغات سخت یا چند سیلابی * ۱۰۰) + جملات / لغات] * ۰/۴ = Gunning Fog grade^۱

یافته ها:

- نتایج بدست آمده از توصیف ویژگیهای فردی دبیران مورد مطالعه بشرح زیر بود:
- ۱- حدود ۴۴٪ از دبیران مورد مطالعه مرد و ۵۶٪ زن بودند.
  - ۲- حدود ۱۶٪ از افراد مورد مطالعه دارای مدرک فوق دیپلم، ۷۶٪ لیسانس و ۸٪ فوق لیسانس بودند.
  - ۳- میانگین سابقه تدریس افراد مورد مطالعه ۱۵/۵ بود.

1. Gunning Fog grade = 0.4*[words/sentences+(100*hard words/words)]

نتایج بدست آمده از آزمون فرضیه ها

در بررسی مقایسه ارزیابی محتوای کتب درسی زبان انگلیسی بر اساس جنسیت افراد مورد مطالعه، آخرین مدرک تحصیلی و سابقه تدریس تفاوت معنی داری وجود داشت، لازم به ذکر است که دبیران زن، دبیران با مدرک فوق دیپلم و دبیران با سابقه بالا در ارزیابی محتوای کتب زبان، نمره بالایی به کتابها داده بودند. ولی در بررسی مقایسه ارزیابی محتوای کتب درسی زبان انگلیسی بر اساس محل خدمت تفاوت معنی داری وجود نداشت.

نقاط قوت و ضعف کتب درسی زبان در بخشهای مختلف به قرار زیر بود:
در بخش جذابیت متن و آرایش ظاهری: با توجه به امتیازات موجود در جدول شماره (۱)، جذاب و خوانا بودن تایپ کتابها نقطه قوت و عدم جذابیت جلد کتابها از نقاط ضعف کتابها به حساب می آیند.

جدول شماره (۱) دیدگاه افراد مورد مطالعه در رابطه با

جذابیت متن و آرایش ظاهری کتابها

سوالها	خیلی کم (۱)		کم (۲)		متوسط (۳)		زیاد (۴)		خیلی زیاد (۵)		جمع امتیازها	میانگین
	ف*	امتیاز	ف*	امتیاز	ف*	امتیاز	ف*	امتیاز	ف*	امتیاز		
تا چه حد تایپ کتابها جذاب و خوانا است؟	۱	۱	۶	۱۲	۳۱	۹۳	۷۵	۳۰۰	۵۲	۲۶۰	۶۶۶	۴/۰۳
تا چه حد دربخش تصاویر، در ارتباط با جنسیت تعادل رعایت شده است؟	۱۷	۱۷	۴۰	۸۰	۶۷	۲۰۱	۳۳	۱۳۲	۸	۴۰	۴۷۰	۲/۸۴
تا چه حد تصاویر موجود در کتابها جذاب هستند؟	۲۴	۲۴	۳۶	۷۲	۶۱	۱۸۳	۳۳	۱۳۲	۱۱	۵۵	۴۶۶	۲/۸۲
تا چه حد درک مطالب (readings) جذاب و مفید هستند؟	۱۳	۱۳	۴۱	۸۲	۹۴	۲۸۲	۱۵	۶۰	۲	۱۰	۴۴۷	۲/۷۰
تا چه حد موضوعات و تکالیف جذاب هستند؟	۳۶	۳۶	۵۶	۱۱۲	۶۱	۱۸۳	۱۱	۴۴	۱	۵	۳۸۰	۲/۳۰
تا چه حد جلد کتابها جذاب است؟	۴۴	۴۴	۶۰	۱۲۰	۴۸	۱۴۴	۱۲	۴۸	۱	۵	۳۶۱	۲/۱۸
* فراوانی												
میانگین کل												
۲/۸۱	مجموع امتیازها ۲۷۹۰											

در بخش واژگان و گرامر: با توجه به امتیازات موجود در جدول شماره (۲)، توضیح و تمرین خوب قواعد دستوری نقطه قوت و عدم توضیح و تمرین لغات و تلفظ کلمات بطور خوب از جمله نقاط ضعف کتابها می باشند.

جدول شماره (۲)، دیدگاه افراد مورد مطالعه در رابطه با

توضیح و تمرین واژگان و گرامر

میانگین	جمع امتیازها	خیلی زیاد (۵)		متوسط (۳)		کم (۲)		خیلی کم (۱)		سوالها	
		ف	امتیاز	ف	امتیاز	ف	امتیاز	ف	امتیاز		
۳/۰۵	۵۰۴	۳۵	۷	۱۷۲	۴۳	۲۲۲	۷۴	۶۸	۳۴	۷	تا چه حد قواعد دستوری خوب ارائه و تمرین داده شده است؟
۲/۵۲	۴۱۷	۱۰	۲	۷۲	۱۸	۲۰۴	۶۸	۱۰۸	۵۴	۲۳	تا چه حد در کتابها واژگان خوب توضیح و تمرین داده شده است؟
۲/۵۲	۴۱۶	۱۰	۲	۷۲	۱۸	۲۰۷	۶۹	۱۰۲	۵۱	۲۵	تا چه حد در کتابها تلفظ کلمات خوب توضیح و تمرین داده شده است؟
میانگین کل	مجموع امتیازها	* فراوانی									
۲/۷۰	۱۳۳۷										

در بخش سازماندهی محتوا: با توجه به امتیازات موجود در جدول شماره (۳)، نقطه قوت کتابها مربوط به سازماندهی بهتر مطالب از آسان به مشکل و نقطه ضعف آنها مربوط به عدم استفاده مناسب از زبان اصل می باشند.

جدول شماره (۳)، دیدگاه افراد مورد مطالعه در رابطه با

سازماندهی محتوای کتب درسی زبان

میانگین	جمع امتیازها	خیلی زیاد (۵)		متوسط (۳)		کم (۲)		خیلی کم (۱)		سوالها	
		ف	امتیاز	ف	امتیاز	ف	امتیاز	ف	امتیاز		
۳/۱۸	۵۲۵	۴۰	۸	۱۹۶	۴۹	۲۴۹	۸۳	۳۰	۱۵	۱۰	تا چه حد محتوا بطور واضح سازماندهی و درجه بندی (از آسان به مشکل) شده است؟
۳/۰۱	۴۹۷	۳۵	۷	۱۴۸	۳۷	۲۴۶	۸۲	۵۸	۲۹	۱۰	تا چه حد موضوعات درسی بطور نظام مند ارائه شده اند؟
۲/۸۵	۴۷۲	۱۰	۲	۱۴۴	۳۶	۲۴۰	۸۰	۶۲	۳۱	۱۶	تا چه حد در کتب درسی زبان انگلیسی اهداف بطور صریح و آشکار در مقدمه کتاب بیان شده اند؟
۲/۷۱	۴۴۹	۴۰	۸	۱۳۶	۳۴	۱۵۳	۵۱	۹۶	۴۸	۲۴	تا چه حد از زبان اصل (رکتابها استفاده شده است؟
میانگین کل	مجموع امتیازها	* فراوانی									
۲/۹۴	۱۹۴۳										

در بخش شرایط حاکم بر کتابها: با توجه به امتیازات موجود در جدول شماره (۴)، مطابقت مطالب کتابها با سن فراگیران از جمله نقاط قوت و عدم توجه کافی به زندگی واقعی و نیازهای آنها از نقاط ضعف کتابها به شمار می روند.

جدول شماره (۴)، دیدگاه افراد مورد مطالعه در رابطه با

شرایط حاکم بر کتابها

میانگین	جمع امتیازها	خیلی زیاد (۴)		متوسط (۳)		کم (۲)		خیلی کم (۱)		سوالها	
		ف	امتیاز	ف	امتیاز	ف	امتیاز	ف	امتیاز		
۳/۰۳	۵۰۱	۲۵	۵	۱۵۲	۳۸	۲۴۹	۸۳	۷۲	۳۶	۳	تا چه حد مطالب کتابها با سن فراگیران مطابقت دارد؟
۲/۵۷	۴۲۶	۳۰	۶	۱۰۰	۲۵	۱۸۳	۶۱	۸۰	۴۰	۳۳	تا چه حد زمان اختصاص یافته متناسب با حجم کتب درسی زبان انگلیسی است؟
۲/۲۷	۳۷۶	-	-	۶۴	۱۶	۱۵۶	۵۲	۱۱۸	۵۹	۳۸	تا چه حد مطالب کتابها با زندگی واقعی دانش آموزان مطابقت دارد؟
میانگین کل	مجموع امتیازها	* فراوانی									
۲/۶۳	۱۳۰۳										

در بخش تمرینها و فعالیتها: با توجه به امتیازات موجود در جدول شماره (۵)، وضوح و شفافیت آموزشها و دستورالعملهای موجود در کتابها جزو نقاط قوت آنها و عدم توجه به دانش زمینه ای فراگیران از نقاط ضعف کتابها به حساب می آید.

جدول شماره (۵)، دیدگاه افراد مورد مطالعه در رابطه با

نحوه ارائه تمرینها و فعالیتها

میانگین	جمع امتیازها	خیلی زیاد (۵)		متوسط (۳)		کم (۲)		خیلی کم (۱)		سوالها	
		ف	امتیاز	ف	امتیاز	ف	امتیاز	ف	امتیاز		
۳/۰۱	۴۹۷	۳۵	۷	۱۴۴	۳۶	۲۴۹	۸۳	۶۰	۳۰	۹	تا چه حد آموزشها و دستورالعملهای موجود در کتابها واضح هستند؟
۲/۹۲	۴۸۲	۲۰	۴	۱۲۴	۳۱	۲۴۳	۸۱	۹۲	۴۶	۳	تا چه حد تمرینها و آزمونهای دوره ای در کتابها وجود دارد؟
۲/۴۷	۴۰۸	۵	۱	۵۲	۱۳	۲۰۱	۶۷	۱۳۲	۶۶	۱۸	تا چه حد موضوعات و تکالیف تنوع دارند که بتوانند سطوح مختلف یادگیری، شیوه های یادگیری، علائق... را دربرگیرند؟

1. Context = surrounding Conditions

۲/۴۱	۳۹۹	۲۰	۴	۶۰	۱۵	۱۷۴	۵۸	۱۱۴	۵۷	۳۱	۳۱	تا چه حد در کتب درسی زبان به رشد هر چهار مهارت زبانی توجه شده است؟
۲/۲۲	۳۶۸	-	-	۲۸	۷	۱۵۶	۵۲	۱۵۶	۷۸	۲۸	۲۸	تا چه حد کتب درسی زبان دانش آموزان را به استراتژیهای خود راهبر تشویق و هدایت می کند؟
۲/۱۲	۳۵۳	-	-	۴۰	۱۰	۱۲۹	۴۳	۱۴۴	۷۲	۴۰	۴۰	تا چه حد در کتابها از تکنیک هایی برای فعال سازی دانش زمینه ای دانش آموزان قبل از خواندن یک متن استفاده شده است؟
میانگین کل	مجموع امتیازها	* فراوانی										
۲/۵۳	۲۵۰۷											

در بخش مواد آموزشی^۱: با توجه به امتیازات موجود در جدول شماره (۶)، قابل دسترس بودن کتب درسی زبان انگلیسی برای اکثریت دانش آموزان از جمله نقاط قوت و عدم وجود نوار کاست همراه کتابها ضعف اصلی آنها به حساب می آیند.

جدول شماره (۶)، دیدگاه افراد مورد مطالعه

در خصوص مواد آموزشی

میانگین	جمع امتیازها	خیلی زیاد (۵)		زیاد (۴)		متوسط (۳)		کم (۲)		خیلی کم (۱)		سوالها
		امتیاز	ف	امتیاز	ف	امتیاز	ف	امتیاز	ف	امتیاز	ف	
۳/۵۱	۵۷۹	۱۶۵	۳۳	۲۲۸	۵۷	۱۳۵	۴۵	۴۲	۲۱	۹	۹	تا چه حد کتب درسی زبان در دسترس هستند؟
۲/۱۷	۳۵۹	۱۵	۳	۳۲	۸	۱۴۱	۴۷	۱۲۸	۶۴	۴۳	۴۳	تا چه حد همراه کتب درسی زبان، کتاب راهنمای معلم هم ارائه شده است؟
۱/۶۲	۲۶۹	۵	۱	۲۰	۵	۵۴	۱۸	۹۸	۴۹	۹۲	۹۲	تا چه حد همراه کتب درسی زبان نوار کاست هم ارائه شده است؟
میانگین کل	مجموع امتیازها	* فراوانی										
۲/۴۳	۱۲۰۷											

نهایتاً، در ارزیابی از قسمتهای مختلف کتابها، سازماندهی محتوای کتب در مقایسه با سایر بخشها، نمره بالایی را کسب کرده است.

1. Materials

نتایج بدست آمده از محاسبه ضریب دشواری متون و درک مطالب^۱ با استفاده از فرمول خوانایی "Fog":

درجه دشواری متون و درک مطالب موجود در کتب درسی زبان انگلیسی از اول تا سوم راهنمایی به قرار زیر بود: اول راهنمایی، ۱/۸۹؛ دوم راهنمایی، ۲/۴۴ و سوم راهنمایی، ۴/۲۴. با توجه به توضیحاتی که در مقدمه مقاله داده شد، اعداد بدست آمده گویای این واقعیت هستند که درجه دشواری متون و درک مطالب موجود در کتابها پایین تر از حد مطلوب می باشند و نشانگر این هستند که متون خیلی ساده و آسان می باشند. شاید یکی از علل عدم توانایی دانش آموزان در خواندن و فهمیدن متون در سطوح بالاتر تحصیلی بخاطر ساده بودن بیش از حد مطالب در کتب دوره راهنمایی و یک مرتبه سخت شدن در دوره دبیرستان و سطوح بالاتر باشد. بدین منظور بهتر است متون موجود در کتب دوره دبیرستان نیز با استفاده از این فرمول بررسی شوند.

بحث و نتیجه گیری در مورد تحقیق حاضر

۱- جذابیت جلد و تاپ کتابها - جذابیت تصاویر و رعایت تعادل در بخش تصاویر مربوط به جنسیت

در تحقیق حاضر بالاترین میانگین یعنی عدد ۴/۰۳ مربوط به جذاب و خوانا بودن تاپ کتابها بود. ولی میانگین نمره "جذابیت جلد کتابها" برابر، ۲/۱۸ از ۵ بود که به هیچ وجه رضایت بخش نیست. انتظار می رود که طراحان کتب درسی عنایت لازم و کافی را در این خصوص داشته باشند. از طرف دیگر، میانگین نمره "جذابیت تصاویر" برابر، ۲/۸۲ و میانگین نمره "رعایت تعادل در تصاویر مربوط به جنسیت" برابر، ۲/۸۴ بود. ملاحظه می شود که نتیجه بدست آمده چندان رضایت بخش نیست و نیازمند توجه بیشتر می باشند. نتایج این تحقیق در بخش جذاب

1. readings

و خوانا بودن تایپ کتابها و عدم جذابیت تصاویر، با یافته های کریمی (۲۰۰۴) و احمدپور (۱۳۸۳)، همخوانی دارد؛ اما در قسمت مربوط به جذابیت جلد کتابها با یافته های آنها همخوانی ندارد.

۲- جذابیت موضوعات، تکالیف و درک مطالب موجود در کتابها

موضوعات و متون جذاب در دانش آموزان انگیزه مطالعه را افزایش می دهند. در تحقیق حاضر، میانگین نمره "جذابیت درک مطالب" برابر، ۲/۷۰ و میانگین نمره "جذابیت موضوعات و تکالیف" برابر ۲/۳۰ بود، که اصلاً رضایت بخش نیست. نتیجه این تحقیق با یافته های احمدی دارانی (۱۳۸۱) و احمدپور (۱۳۸۳) همخوانی دارد؛ ولی با یافته های کریمی (۲۰۰۴)، همخوانی ندارد.

۳- توضیح و تمرین واژگان و گرامر

در یک روال طبیعی، زبان آموزی با شنیدن تلفظ کلمات آغاز می شود و بعد به مراحل دیگر پرداخته می شود. در این تحقیق، نمره تلفظ و واژگان هر دو، ۲/۵۲ بود. این عدد نیز نشانگر ضعف کتابها در توضیح و تمرین لغات و تلفظ آنهاست. نتیجه تحقیق حاضر با یافته های احمدی دارانی (۱۳۸۱) و کریمی (۲۰۰۴)، همخوانی دارد. اما میانگین نمره "قواعد دستوری" ۳/۰۵ بود. این نتیجه در مقایسه با نتایج قبلی وضعیت بهتری دارد و می توان توضیح و تمرین خوب قواعد دستوری را یک نقطه قوت در کتابها محسوب کرد. نتیجه این تحقیق با یافته های احمد پور (۱۳۸۳)، همخوانی دارد.

۴- سازماندهی محتوا، بیان صریح اهداف و استفاده از زبان اصل

هر چقدر پیوستگی بین مطالب ارائه شده بیشتر رعایت شود و موضوعات از امور عینی به سمت امور انتزاعی و از آسان به مشکل طراحی شوند، یادگیری آسانتر و عمیق تر خواهد شد. در تحقیق حاضر، میانگین نمره "ارائه نظام مند موضوعات" برابر ۳/۰۱ و میانگین نمره "سازماندهی مطالب از آسان به مشکل" برابر ۳/۱۸ بود. این نتیجه به وضعیت بهتری اشاره دارد و یک نقطه مثبت به حساب می آید.

نتیجه این تحقیق با یافته های احمدی درانی (۱۳۸۱) و با یافته های احمدپور (۱۳۸۳) همخوانی ندارد.

در هر کتاب باید اهداف بطور آشکار و صریح در مقدمه و یا پیشگفتار کتاب بیان شوند تا خواننده به اهمیت مطالعه ای که در پیش خواهد داشت پی ببرد. میانگین نمره "بیان اهداف صریح و آشکار در مقدمه کتابها" از ۵ نمره، ۲/۸۵ بود که زیاد رضایت بخش نیست. این نتیجه با یافته های احمدی درانی (۱۳۸۱) و احمدپور (۱۳۸۳)، همخوانی دارد.

زبان اصل زبانی است که انگلیسی زبانان به آن صحبت می کنند. ترجمه یک زبان به زبان دیگر را نمی توان زبان اصل نامید؛ چرا که در این صورت حالت واقعی خود را از دست می دهد. نمره میانگین "استفاده از زبان اصل" در تحقیق حاضر، ۲/۷۱ بود که رضایت بخش نیست. نتیجه این تحقیق با یافته های احمدی درانی (۱۳۸۱) و کریمی (۲۰۰۴)، همخوانی دارد.

۵- ارائه تمرینها و آزمونهای دوره ای - توجه به چهار مهارت زبانی

هدف از آزمونهای دوره ای موجود در کتاب ها، سنجیدن درک و فهم دانش آموزان از مطالب ارائه شده در دروس قبلی است. مشکلی که در آزمونها و تمرینهای دوره ای موجود در کتاب ها است، این است که با سوالات امتحانی هماهنگی لازم را ندارند. میانگین نمره "تمرینها و آزمونهای دوره ای" برابر، ۲/۹۲ بود که چندان رضایت بخش نیست. نتیجه این تحقیق با یافته های احمد پور (۱۳۸۳) همخوانی دارد.

مراحل طبیعی رشد هر زبان عبارت است از: گوش دادن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن. ضعف در هر یک از این مهارتها، باعث ضعف در زبان آموزی می شود. در تحقیق حاضر، میانگین نمره بدست آمده در این بخش برابر، ۲/۴۱ است که نشان دهنده ضعف در کتاب ها می باشد. نتیجه تحقیق حاضر با یافته های مهدی زاده (۱۳۸۴)، همخوانی دارد.

۶- استراتژیهای خود راهبر- توجه به علائق و دانش زمینه ای فراگیران
 دراکر^۱ بر ادامه تعلیم و تربیتی اصرار دارد که بر این فرض استوار است که هر چه مردم در کار و زندگی تجربیات بیشتری داشته باشند علاقه بیشتری برای یادگیری و قابلیت بیشتری برای یاد گرفتن خواهند داشت. مطالعه مستقل که هم یک مورد اختیاری برنامه درسی و هم یک استراتژی آموزش می باشد یک کاربرد مفید و خاص الگوی فعالیتهای مبتنی بر نیازها و علائق است (نقل از خوی نژاد، ۱۳۸۰). در تحقیق حاضر میانگین نمره "توجه به علائق دانش آموزان و ارائه تکالیف متنوع"، برابر ۲/۴۷، "توجه به استراتژیهای خود راهبر"، برابر ۲/۲۲ و "توجه به دانش زمینه ای فراگیران"، برابر ۲/۱۲ بود که اصلاً رضایت بخش نبود. این نتیجه با یافته های احمدی دارانی (۱۳۸۱)، احمدپور (۱۳۸۳)، همخوانی دارد ولی با یافته های کریمی (۲۰۰۴) و جهانگرد^۲ (۲۰۰۳)، همخوانی ندارد.

۷- مطابقت مطالب کتابها با سن فراگیران، زندگی واقعی- مطابقت حجم

مطالب با زمان اختصاص یافته

با توجه به میانگین بدست آمده در این بخش که برابر ۳/۰۳ بود، مطابقت مطالب کتابها با سن فراگیران در حد خوب می باشد. علاوه بر این، اگر مطالب کتابها متناسب با زندگی واقعی و نیازهای دانش آموزان باشند، در آنها انگیزه لازم برای یادگیری ایجاد می شود.

بر اساس نظر سنجی از دبیران، در تحقیق حاضر میانگین نمره "مطابقت زمان اختصاص یافته با توجه به حجم مطالب" برابر ۲/۵۷ و میانگین بدست آمده در بخش "مطابقت مطالب با زندگی واقعی و نیازهای دانش آموزان" برابر ۲/۲۷ بود که اصلاً رضایت بخش به نظر نمی رسد. نتیجه این تحقیق با یافته های احمدی دارانی (۱۳۸۱) و احمدپور (۱۳۸۳)، همخوانی دارد.

1. Drucker
2. Jahangard

۸- مواد آموزشی: در دسترس بودن کتب درسی و کتاب راهنمای معلم و

نوار کاست

میانگین نمره "در دسترس بودن کتب درسی زبان"، برابر ۳/۵۱ بود که نتیجه رضایت بخشی به حساب می آید. در ارزیابی کتب درسی، پایین ترین میانگین مربوط به نمره "ارائه نوار کاست همراه کتابها" بود. نتیجه این تحقیق با یافته های کریمی (۲۰۰۴)، همخوانی ندارد؛ چرا که در کتب درسی پیش دانشگاهی نوار کاست و فیلم آموزشی موجود است. از طرف دیگر، میانگین نمره "ارائه کتاب راهنمای معلم"، برابر ۲/۱۷ بود. این عدد نشانگر ضعف کتابها بود. نتیجه این تحقیق با یافته های احمدی دارانی (۱۳۸۱)، همخوانی دارد ولی با یافته ها کریمی (۲۰۰۴)، همخوانی ندارد.

ارزیابی کلی دبیران از محتوای کتب درسی زبان انگلیسی

دوره راهنمایی

در کل باید دید که آیا یک کتاب تا چه حد توانسته مفید و مورد قبول دبیران و زبان آموزان باشد. مطابق جدول شماره (۳)، در ارزیابی انجام گرفته از کتب درسی زبان دوره راهنمایی ملاحظه می شود که میانگین بدست آمده از ارزیابی برابر، ۴۲/۱۹ از ۱۰۰ بود که نتیجه اصلاً رضایت بخش نیست؛ چرا که پایین تر از حد متوسط می باشد. نتیجه حاصله نشانگر این است که طراحی محتوای کتابها دارای ضعف های عمده ای است و نیاز به تجدید نظر دارند.

جدول شماره (۳) ارزیابی کلی دبیران

از محتوای کتب درسی زبان انگلیسی دوره راهنمایی

تعداد	۱۶۵
پاسخ نداده	۰
میانگین	۴۲/۱۹
انحراف استاندارد	۱۲/۴۵
حداقل	۱۵
حد اکثر	۸۲

پیشنهادها:**الف) پیشنهادهای کاربردی:**

- ۱- جذاب و به روز کردن مکالمات، متون و درک مطالب.
- ۲- جذاب کردن تصاویر موجود در کتابها و رفع تبعیض در بخش تصاویر مربوط به جنسیت.
- ۳- اضافه کردن ساعات تدریس درس زبان انگلیسی پایه اول راهنمایی.
- ۴- ارائه وسائل کمک آموزشی از جمله نوار کاست و فیلم آموزشی همراه کتب درسی.
- ۵- ارائه کتاب راهنمای معلم.

ب) پیشنهادهایی برای تحقیقات آینده:

- ۱- ارزیابی و تحلیل محتوای کتب درسی زبان انگلیسی بر اساس نظرخواهی از دانش آموزان.
- ۲- ارزیابی و تحلیل محتوای هر یک از کتب درسی زبان انگلیسی بطور جداگانه.
- ۳- بررسی و ارزیابی عوامل فرهنگی حاکم بر کتب درسی زبان انگلیسی.
- ۴- مقایسه درجه دشواری متون و درک مطالب کتب درسی زبان انگلیسی دوره راهنمایی و دبیرستان.

منابع

- احمدپور، زهرا (۱۳۸۳). بررسی مسائل و مشکلات آموزش زبان انگلیسی در دوره متوسطه، **مجله رشد آموزش زبان**، سال ۱۸، شماره ۷۱، ص ۱۵-۲۱.
- تقی پورظهير، علی (۱۳۸۵). **اصول اساسی برنامه ریزی درسی و آموزشی**، تهران: انتشارات آگاه.

حسینی نسب، داوود (۱۳۷۷). **تحلیل محتوای کتب درسی فارسی و ریاضی دوره ابتدایی**، شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان آذربایجان شرقی.

خوی نژاد، غلامرضا (۱۳۸۰). **برنامه ریزی درسی برای تدریس و یادگیری بهتر**، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.

ملکی، حسن (۱۳۸۶). **برنامه ریزی درسی (راهنمای عمل)**، مشهد: انتشارات پیام اندیشه

مهدی زاده، امیرحسین (۱۳۸۴). **ارزیابی محتوای کتابهای زبان انگلیسی دوره راهنمایی، ارائه چهارچوب علمی بینه جهت اصلاح و تدوین کتابها**، مجله رشد آموزش زبان، دوره بیستم، شماره ۷۷، ص ۳-۱۰.

یارمحمدیان، م.ح. (۱۳۷۷). **اصول برنامه ریزی درسی، مبانی فلسفی، روانشناختی و جامعه شناختی و...**، تهران: موسسه چاپ و انتشارات یادواره کتاب.

Ahmadi Darani, Parviz (1381). The Evaluation of High School Textbooks for EFL Education in Iran: The Evaluation via Checklist, **FLT Journal volume 64**, 22- 32.

Allwright, R. (1982). What Do We Want Teaching Materials For? **ELT Journal**. Volume 36/1.

Bardovi – Harling (1991). **ELT Journal** 45(1):4 –15, doi: 10.1093 /elt/ 45.1.4 1991 by Oxford University Press.

Brown, J. (1995). **The Elements of Language Curriculum**, Boston, MA: Heinle and Heinle.

Cathcart, R. (1989). **Authentic Discourse and the Survived English Curriculum**, In TESOL Quaterly. Vol.23.

Chastain, K. (1988). **Developing Second – Language Skills Theory and Practice**, by Harcourt Brace Jovanovich, Inc.

Cunningsworth, A. (1995). **Choosing Your Course book**, Oxford: Heinemann.

Gunning Fog (1952). [http://en, wikipedia. org/wiki/Gunning Fog Index](http://en.wikipedia.org/wiki/Gunning_Fog_Index).

Haycroft, J. (1998). **An Introduction to English Language Teaching**, Longman.

- Hutchinson, T. & Torres, E. (1994). The Textbook as Agent of Change, **ELT Journal**, volume 48/4.
- Jahangard, Ali (2003). Evaluation of EFL Materials Taught at Iranian Public High Schools, **EFL Journal**, volume 9, Issue 2.
- Karimi, Akbar (2004). An Evaluation of A Preparatory English Course, Books 1 & 2: An EAP Coursebook Evaluation, **FLT Journal**, volume 73, 24 – 28.
- Neil, R. (1982). Why Use Textbooks? **ELT Journal**, volume 36/2.
- Sheldon, L. (1988). Evaluation of ELT Textbooks and Materials, **ELT Journal**, 42(4), 237 – 246.
- Ur, Penny (1996). **A Course in Language Teaching, Practice and Theory**, Cambridge University Press.
- Yule, G., T. Matthis, and M. Hopkins (1992). On Reporting What Was Said, **ELT Journal**, Volume 46/3.

